

İnternet Üzerinden Altın Gümüş Gibi Emtiaların Alım Satımı

Bu makalede, internette altın alışverişi, gümüş alışverişi gibi sarf akdini haiz alışverişlere değinildi.

Bankalarda cari hesabı bulunan müşterilerin bu hesaplarında bulunan nakit ile altın ve döviz gibi başka nakitleri alabilmeleri, bir başka ifadeyle hesabındaki nakidi başka tür nakide çevirebilmesinin İslama göre caiz olup olmasını değerlendirebilmek için, sarf akti ve kabz meselesini incelememiz gerekmektedir.

Sarf Akdi

Semen diye adlandırılan, para cinsinden olan emtiaların birbirlerine mukabil alım satımları; İslam fıkıhında “sarf” ismiyle isimlendirilmiştir. Burada önümüze iki temel husus çıkıyor.

Birincisi; alım satımı yapılan nakitlerin aynı cinsten olmaları durumunda, (altın-altın gibi) eşit ve peşin olmaları gerekmektedir. Altının ayar farkına itibar yoktur. Farklı cinslerde ise eşitlik aranmayıp, peşin olması şartıyla dilediği gibi satılabilir. Buna göre “altın-gümüş”, “altın-para”, “gümüş-para”, “TL-döviz”, “döviz-altın” veya “döviz-gümüş” kombinasyonlarının hepsinde peşin olmaktan başka şart aranmaz.

İkincisi; aktin yapıldığı mecliste akti yapanlar birbirlerinden ayrılmadan evvel emtiaları kabz etmeleri, yani teslim almalarıdır. Buna göre döviz bürosundaki görevli, müşteriden TL.yi alıp yarım saat sonra gel dövizini al, şu an yok dese, müşterinin orayı terk etmesiyle yapılan akit faside dönecektir.

İnternet üzerinden yapılan altın,para gibi şeylerin alışverişlerinde ve tabiki kredi kartlarıyla altın veya döviz alımlarında acaba kabzı şer’i gerçekleşiyormu?

Kabz Ne Demektir?

Fukaha, kabzı “satıcının mal ile müşteri arasındaki engelleri kaldırıp, müşterinin o malda artık dilediği tasarrufta bulunabilmesi” olarak tarif etmişlerdir. Ancak her malın kabzı diğerine nisbetle farklı olabilir. Şöyleki menkul bir malın satışındaki kabz müşterinin artık onu eline geçirebilmesinin (tahliye ve tehalli) mümkün olmasından ibaretken, gayrı menkul bir malda ele geçirmek hakiki anlamda düşünülemeyeceği için o ev, arsa vs.nin boşaltılması veya anahtarının teslim edilmesi olarak görülür. Sarf akitlerinin dışında kabz, hemen akdin arkasından o mecliste yapılması şart değildir. Sarf akitlerinde ise durum tam tersidir. Peki sarf aktindeki kabz vucubunu illa el ile olan kabz olarak mı algılamalıyız? Yoksa değişik kabz türleri tesbit

edebilirmiyiz? Yani taraflar hiç birbirlerini görmeden internet gibi vasıtalar ile sarf yapsalar ve bu işlem banka tarafından hesaba geçilse bu durumda kabz gerçekleşmiş olur mu?

Elimizeki hadis kaynakları ve fıkıh kitaplarına baktığımızda sarf aktindeki kabzın, aynı mecliste malların karşılıklı değişimi olarak tarif edildiğini görürüz. Bu durumda ister istemez meclis neden ibarettir sorusu da gündeme gelir. Meclis birliği aynı mekanda bulunmak mı demektir? Herhalde öyle olmamalı. Çünkü fukahanın çoğunluğu, yürüyen bir araç içinde, ya da yaya yürürken yapılan bir sarf aktinin sahih olduğunu söylemişlerdir. Ama bunun, hiç yanyana gelmeyen iki kişinin internet üzerinden birbirlerine para ve değerli madenleri alıp satmalarına pek benzer tarafı yoktur.

Hadis ve fıkıh kitaplarının ısrarla paraların satışlarında meclis birliği ve kabzı şart koşmasını, banka hesabına sadece bir kayıt düşmekle halledilebileceğini zannetmiyorum. **Feth** sahibi, paraların satışında kesinlikle iki ivazında(bedelin) meclisten ayrılmadan evvel kabz edilme şartında fukaha ittifak ettiğini, **Fevaid-i Kuduri**'de de, burda kabızdan maksat tahliye olmayıp bizzat el ile tutulmasıdır dediğini nakletmiştir. Ayrıca fukahanın sarf dışındaki muavaza akitlerinde kabz konusunda bazı müsamahaları gösterip, sarf akdinde bunu yapmamalarında dikkat çekicidir. İbni abidin bunun sebebini paraların taayyün etmemesi olarak açıklamıştır. Yani para ve altın gibilerinin dışında bir mal alınca bir şekil taayyün oluşur. Bu yüzden kabz, aktin sıhhat şartı değil, belki o malda tasarruf edebilmesinin şartı olur.

Sarf Akdinin Sıhhat Şartı

Para ve altın gibileri ise taayyün etmediğinden, kabz aktin sıhhat şartı olur. Bu da mecliste kabzın vücubunu gerektirir. Kaldı ki paraların taayyün ettiğini söyleyen diğer fukaha dahi sarf akitlerinde aynı mecliste kabzı şart koşmuşlardır. Tabi ki bunun sebebi Rasulullah'dan nakledilen sayısız hadisi şeriflerdir. Aslında sarf akdinde kabz ve meclis birliğini kaldırmaya geriden de anlaşıldığı üzere kimse teşebbüs edemez ve etmemiştir. Yapılmaya çalışılan, yapılan aktin hesaplarda kayıt altına alınmasını kabz saymaktır. Çünkü hesap sahibi yapılan bu kayıt işleminden sonra dilediği tasarrufu yapabilmektedir. Yani tahliye ve tahalli gerçekleşmiştir. Ancak geride de Feth sahibinden naklettiğimiz gibi, sarf aktindeki kabz tahliye ve tahalliden ibaret olmayıp, belki bizzat el ile kabz gerekmektedir. Ve fukahanın bunda ittifakı vardır.

Böyle olunca da çeşitli zorlamalarla yeni kabz türleri icat etmek bunca hadisin önüne geçmek olur.

Allah en doğruyu bilendir.